

**ХУЛОСАИ ШУРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.KOA-014 НАЗДИ
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМИИ ДОКТОРИ ИЛМҲОИ
ИҚТИСОДӢ АЗ РӢӢИ ИХТИСОС**

**Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 27.03.2026, №78**

Барои сазовор донишҷуи Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз.

Диссертатсияи Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин дар мавзӯи «Такмили механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ: назария, методология, амалия» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз санаи 15 декабри соли 2025, дар асоси хулосаи мусбати комиссияи эксперти барои ҳимоя қабул карда шуд, суратмаҷлиси №98 Шурои диссертатсионии 6D.KOA-014 назди Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон (Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734067, ш. Душанбе, кӯчаи Нахимов 64/14), ки он дар асоси фаромиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 октябри соли 2024, тахти №402/шд таъсис дода шудааст.

Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин (Иқромов Фазлиддин Нуриддинович) 16-уми июли соли 1991 таваллуд шудааст, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Унвонҷӯ-докторант Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин соли 2014 ихтисоси «Молия ва қарз»-и Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо дипломи аъло хатм намудааст.

Рисолаи доктории Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин дар мавзӯи «Такмили механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ: назария, методология, амалия» тахти роҳбарии мушовири илмӣ - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи назарияи иқтисодӣ Қодирзода Диловар Баҳридин, бо қарори Шурои олимони Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 23 январи соли 2020, тахти №8, тасдиқ ва ӯ ба кафедраи молия ва суғурта вобаста гардидааст.

Бо мақсади ба анҷом расонидани рисолаи докторӣ, Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин бо фармоиши ректори Донишгоҳ аз 21 декабри соли 2024, тахти №517-05, ба ҳайси докторанти кафедраи молия ва суғуртаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шуд.

Мушовири илмӣ:

Қодирзода Диловар Баҳридин – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи умумидонишгоҳии назарияи иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Муқарризони расмӣ:

- **Хайрзода Шукрулло Қурбоналӣ** – доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент, ректори Донишгоҳи давлатии Данғара;

- **Назирӣ Гулбаҳор Назир** – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, муовини раиси Бонки миллии Тоҷикистон;

- **Ризозода Тура Раббим** – доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, муовини ректор оид ба робитаҳои байналмилалӣ Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, ба диссертатсия тақризи мусбат доданд.

Муассисаи пешбар – **Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон** дар тақризи худ, ки аз ҷониби д.и.и., профессори кафедраи молия ва қарз Ашуров И.С. таҳия гардида, дар ҷаласаи кафедраи молия ва қарз баррасӣ ва муҳокима карда шудааст (суратҷаласаи №7, аз 13.02.2026 с.) ва аз ҷониби ректори Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор Иброҳимзода И.Р. санаи 16.02.2026 сол тасдиқ шудааст, хулосаи мусбат додааст.

Дар тақризи хулосаи ҷунин бароварда шудааст, ки диссертатсияи Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин дар мавзӯи «Такмили механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ: назария, методология, амалия», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз пешниҳод шудааст, қори илмӣ мукаммал ва ба анҷомрасида буда, дар он натиҷаҳои нави назариявӣ, методологӣ ва амалӣ, аз ҷиҳати илмӣ асоснок ба даст оварда шудаанд. Мубрама, навгонӣ, асоснокии муқаррароти асосии илмӣ, хулоса ва пешниҳодҳо, инчунин аҳамияти он барои илми иқтисод ва амалияи танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ шаҳодат медиҳанд, ки таҳқиқоти диссертатсионӣ ба талаботи бандҳои 32, 33, 34, 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ ва муаллифи он Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз сазовор мебошад.

Автореферат ва қорҳои илмӣ нашршудаи довталаби дараҷаи илмӣ пурра мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос менамояд. Дар хулосаи мусбат қайд шудааст, ки довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ оид ба мавзӯи диссертатсия 53 маводи илмӣ, аз ҷумла 28 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва 2 монография дорад.

РҶҲАТИ ҚОРҲОИ ЧОПШУДА ОИД БА МАВЗҶИ ДИССЕРТАТСИЯ

Монографияҳо:

[1-М]. Иқромӣ, Ф.Н. Таъмини суботи молиявии бонкҳо тавассути фишангҳои макропруденсиалӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн]: монография / Ф.Н. Иқромӣ. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2025. – 398 с. – ВБД: 336.71.078.3 (575.3); ТҚБ: 65.9 (2Т) 262. – ISBN 978-99985-226-5-7.

[2-М]. Иқромов, Ф.Н. Масоили назариявӣю амалии рушди бозори молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн]: монография / Ф.Н. Иқромов. – Душанбе: ҚДММ «Нушбод», 2022. – 168 с. – ВБД: 336.76(075.8); ТҚБ: 65.9(2)26. – ISBN 978-99985-73-56-7.

Интишорот дар нашрияҳои тақризшаванда:

[3-М]. Иқромӣ, Ф.Н. Мавқеи сиёсати макропруденсиалӣ дар низоми танзими фаъолияти хизматрасониҳои бонкӣ дар шароити муосир [Матн] / Ф.Н. Иқромӣ, Н.Қ. Иқромӣ, З.М. Зиёев // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон.

Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2025. – № 1. – С. 103-112. – ISSN 2413-5151.

[4-М]. Икромӣ, Ф.Н. Механизми танзими суботи молиявии макропруденсиалӣ дар низоми бонкӣ [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2025. – № 6. – С. 101-112. – ISSN 2413-5151.

[5-М]. Икромӣ, Ф.Н. Таҷрибаи кишварҳои хориҷа оид ба танзими институтсионалии сиёсати макропруденсиалӣ ва татбиқи баъзе аз механизмҳои он дар низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Д.Б. Қодирзода, Ф.Н. Икромӣ // Паёми Филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе. Бахши илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ. – Душанбе, 2025. – № 3 (50). – Қисми 2. – С. 93-109. – ISSN 2709-6246.

[6-М]. Икромӣ, Ф.Н. Асосҳои назариявӣ оид ба моҳияти иқтисодии қарзи бонкӣ дар шароити муосир [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, С.М. Маҳмудов // Паёми Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон. – Душанбе: ДДТТ, 2025. – № 2 (57). – С. 155-165. – ISSN 2308- 054X.

[7-М]. Икромӣ, Ф.Н. Механизми татбиқи буфери сармоявӣ дар танзими сиёсати макропруденсиалӣ бо ҳадафи таъмини суботи молиявии низоми бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Паёми Филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М.В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе. Бахши илмҳои гуманитарӣ ва иқтисодӣ. – Душанбе, 2025. – № 3 (50). – Қисми 2. – С. 72-92. – ISSN 2709-6246.

[8-М]. Икромӣ, Ф.Н. Таҳлил ва арзёбии вазъи устувори молиявии низоми бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Идоракунии давлатӣ. Маҷаллаи илмӣ сиёсии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе, 2025. – № 3 (74). – С. 87-98. – ISSN 2664-0651 (Print). – ISSN 2709-8567 (Online).

[9-М]. Икромӣ, Ф.Н. Масоили гузаронидани стресс-тестҳо дар низоми фаъолияти ташкилотҳои қарзии молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2025. – № 7. – С. 222-234. – ISSN 2413-5151.

[10-М]. Икромӣ, Ф.Н. Таҳлили вазъи молиявии ташкилотҳои қарзии низомсоз ва эҳтимолии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, Д.Б. Қодирзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2025. – № 7. – С. 107-117. – ISSN 2413-5151.

[11-М]. Икромӣ, Ф.Н. Таҳлил ва арзёбии қарзи бонкӣ ба рушди фаъолияти соҳибкории хурду миёна дар мисоли КВД БА ҶТ «Амонатбонк» [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, С.М. Маҳмудов // Паёми молия ва иқтисод. Маҷаллаи илмӣ-амалӣ. – Душанбе, 2024. – № 4/2 (43). – С. 650-658. – ISSN 2663-0389.

[12-М]. Икромӣ, Ф.Н. Равишҳои назариявӣ ва амалии даврҳои ташаккули низоми рақамикунонии буҷети давлатӣ дар қарни XX ва XXI [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, А.Э. Лолахонов // Паёми молия ва иқтисод. Маҷаллаи илмӣ-амалӣ. – Душанбе, 2024. – № 4/2 (43). – С. 351-359. – ISSN 2663-0389.

[13-М]. Икромӣ, Ф.Н. Усулҳои ҳисоб намудани андоз аз даромади шахси воқеӣ - резидент дар муассисаҳои буҷетӣ ва ғайрибуҷетӣ [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, Н.Қ. Икромӣ, Б.Х. Шарифзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши

илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2024. – № 12. – С. 280-286. – ISSN 2413-5151.

[14-M]. Икромов, Ф.Н. Теоретические аспекты совершенствование конкурентоспособности банковской системы в современных условиях [Текст] / Ф.Н. Икромов, Г.Х. Гаюров, П. Содикзода // Научно-политический журнал «Государственное управление» Академии государственного управления при Президенте Республики Таджикистан. – Душанбе, 2023. – № 1 (60). – С. 63-71. – ISSN 2664-0651 (Print). – ISSN 2709-8567 (Online).

[15-M]. Икромов, Ф.Н. Масоили солимгардонии вазъи молиявии банкҳои тижоратӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, Н.Қ. Икромов, П. Содикзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2023. – № 5. – С. 43-49. – ISSN 2413-5151.

[16-M]. Икромов, Ф.Н. Экономические санкции в контексте международного права [Текст] / Ф.Н. Икромов, П. Содикзода // Вестник Таджикского национального университета. Научный журнал. Серия социально-экономических и общественных наук. – Душанбе, 2023. – № 4, ч. I. – С. 154-162. – ISSN 2413-5151.

[17-M]. Икромов, Ф.Н. Оценка экономических санкций в контексте глобализации [Текст] / Ф.Н. Икромов, П. Содикзода, Г.Х. Гаюров // Вестник Таджикского государственного университета коммерции. Научный журнал. – Душанбе, 2023. – № 1 (45). – С. 82-88. – ISSN 2308-054X.

[18-M]. Икромов, Ф.Н. Обзор эффективности применения многосторонних санкций на примере санкционных мер по отношению к Ирану [Текст] / Ф.Н. Икромов, П. Содикзода, М. Дж. Кишваров // Вестник Технологического университета Таджикистана. – Душанбе, 2023. – № 1 (52). – С. 170-179. – ISSN 2707-8000.

[19-M]. Икромов, Ф.Н. Место экономических санкций в современной системе международных отношений [Текст] / Ф.Н. Икромов, П. Содикзода, М. Дж. Кишваров // Вестник Бохтарского государственного университета имени Носира Хусрава. Научный журнал. Серия гуманитарных и экономических наук. – Бохтар, 2022. – № 1/4 (104). – Том 2. – С. 204-210. – ISSN 2663-5534.

[20-M]. Икромов, Ф.Н. Таҳлили вазъи қарзҳои банкӣ ва ҷараёни идоракунии хавфҳои он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов // Паёми Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон. – Душанбе, 2022. – № 4/1 (43). – С.85-95. – ISSN 2308- 054X.

[21-M]. Икромов, Ф.Н. Нақши қарзҳои банкӣ дар раванди саноатикунони рушди иқтисодиёти миллий [Матн] / Ф.Н. Икромов, Н.Қ. Икромов // Паёми Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон. - Душанбе, 2022. – № 4/1 (43). – С. 179-187. – ISSN 2308- 054X.

[22-M]. Икромов, Ф.Н. Современное состояние и тенденции развития страхового рынка в Республике Таджикистан [Текст] / Ф.Н. Икромов, А.Ю. Юнусов, С.С. Саймуртазов // Вестник Таджикского национального университета. Научный журнал. Серия социально-экономических и общественных наук. – Душанбе, 2022. – № 10. – С.194-201. – ISSN 2413-5151.

[23-M]. Икромов, Ф.Н. Стратегия ва дурнамои танзими зиддибухронии банкҳои тижоратӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, Н.Қ.

Икромов // Паёми Донишгоҳи технологии Тоҷикистон. – Душанбе, 2022. – № 4/II (51). – С. 170-178. – ISSN 2707-8000.

[24-М]. Икромов, Ф.Н. Саводнокии молиявӣ ҳамчун омил барои ноил шудан ба озодии молиявӣ [Матн] / Ф.Н. Икромов, А.Ю. Юнусов // Паёми Донишгоҳи технологии Тоҷикистон. – Душанбе, 2022. – № 4/I (51). – С. 175-182. – ISSN 2707-8000.

[25-М]. Икромов, Ф.Н. Масоили назариявӣю амалии фонди нафақа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ш.М. Давлатмуродов // Паёми молия ва иқтисод. – Душанбе, 2021. – № 1 (25). – С. 87-94. – ISSN 2663-0389.

[26-М]. Икромов, Ф.Н. Танзими давлатии фаъолияти сармоягузорию хориҷӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ф. Сабурзода // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2020. – № 10. – Қисми 1. – С.76-80. – ISSN 2413-5151.

[27-М]. Икромов, Ф.Н. Рынок ценных бумаг как институт развития инвестиционной деятельности Республики Таджикистан [Текст] / Ф.Н. Икромов // Вестник Таджикского национального университета. Научный журнал. Серия социально-экономических и общественных наук. – Душанбе, 2019. – № 9. – С. 44-51. – ISSN 2413-5151.

[28-М]. Икромов, Ф.Н. Нақши давлат дар танзими институтҳои бозори коғазҳои қиматнок [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ф. Курбонов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. – Душанбе, 2019. – № 8. – С. 57-63. – ISSN 2413-5151.

[29-М]. Икромов, Ф.Н. Масоили назариявӣю методологии қарзи давлатӣ дар шароити дигаргуншавии рушди иқтисодиёти миллий [Матн] / Ф.Н. Икромов, У.Т. Саломова, Н.Қ. Икромов // Паёми Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон. – Душанбе: ДДТТ, 2018. – № 4/2. – С. 154-160. – ISSN 2308- 054X.

[30-М]. Икромов, Ф.Н. Масъалаи баҳодихии даромаднокӣ ва хавфи сандуқи сармоягузорӣ дар шароити муносири иқтисодӣ [Матн] / Ф.Н. Икромов, Н.Қ. Икромов // Паёми Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон. – Душанбе: ДДТТ, 2018. – № 4/2. – С. 137-146. – ISSN 2308- 054X.

Дар дигар нашрияҳо:

[31-М]. Икромӣ, Ф.Н. Методологияи танзими макропруденсиалӣ ва механизми таъсири он ба рушди иқтисоди миллий [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Маводи конференсияи байналмилалӣ илмию амалӣ дар мавзӯи «Рақамикунонии идоракунии давлатӣ ва маҳаллӣ: ҷанбаҳои ташкилӣ-иқтисодӣ» (Душанбе, 21-уми феврالی соли 2025). – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2025. – 508 с. – С. 178-184. – ISBN 978-99985-23-32-6.

[32-М]. Ikromi, F.N. Improvement of state regulation of the banking system [Text] / F.N. Ikromi, Q.S. Safarov // American journal of education and learning. – Vol. 3, Issue 2. – 28 Feb. 2025. – P.1014-1019. – ISSN 2996-5128 (online). – Impact factor ResearchBib = 9.918.

[33-М]. Ikromi, F.N. Assessment of the state of Tajikistan's banking system and ways to manage its risks in the digital economy [Text] / F.N. Ikromi, Q.S. Safarov, S.S. Quvvatzoda // American journal of education and learning. Vol. 3, Issue 5. – 25 Dec 2024. – P. 526-536. – ISSN 2996-5128 (online). – Impact factor ResearchBib = 9.918.

[34-M]. Ikromi, F.N. Ways to ensure the stability of the financial position of commercial banks in the Republic of Tajikistan [Text] / F.N. Ikromi, N.K. Ikromi // International Journal of Education, Social Science & Humanities. – Finland: Academic Research Science Publishers, 22 May 2024. – P. 1169-1177. – ISSN 2945-4492 (online). – Impact factor (SJIF) = 8.09.

[35-M]. Икромӣ, Ф.Н. Масоили танзими макропруденсиалӣ ва баъзе аз муаммоҳои он дар шароити муосир [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ бахшида ба 35-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ташаббуси шашуми байналмилалӣ Тоҷикистон «Даҳсолаи таҳкими сулҳ ба хотири наслҳои оянда» дар мавзӯи «Механизмҳои муосири идоракунии давлатӣ дар шароити номуайянии рушди глобалӣ: назария, амалия, методология ва дурнамои рушд» (26-уми декабри соли 2024) / зери таҳрири н.и.и., дотсент, Одиназода Ф.Ҷ., Бобозода А.О. – Душанбе: Академия, 2024. – 664 с. – С. 119-124. – ISBN 978-99985-932-8-2.

[36-M]. Икромӣ, Ф.Н. Нақши Бонки миллии Тоҷикистон дар амалигардонии сиёсати асъорӣ ва бозори он [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Механизми идоракунии молияи давлатӣ дар раванди рушди босуботи инноватсиониву индустриалии Ҷумҳурии Тоҷикистон: маҷмуаи мақолаҳои илмӣ / зери таҳрири умумии д.и.и., проф. И.Р. Иброҳимзода. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2024. – С. 230-238. – ISBN 978-99985-46-26-4.

[37-M]. Икромӣ, Ф.Н. Стратегияи пешгирии хавфҳои сармоягузорӣ дар корхонаҳои энергетикӣ [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, Н.А. Давлатов // Механизми идоракунии молияи давлатӣ дар раванди рушди босуботи инноватсиониву индустриалии Ҷумҳурии Тоҷикистон: маҷмуаи мақолаҳои илмӣ / зери таҳрири умумии д.и.и., проф. И.Р. Иброҳимзода. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2024. – С. 265-274. – ISBN 978-99985-46-26-4.

[38-M]. Икромӣ, Ф.Н. Пешбурдани сиёсати қурби асъор ва таваррум дар доираи дурнамо ва барномаҳои давлатии рушд [Матн] / Ф.Н. Икромӣ, М.К. Файзуллоев // Механизми идоракунии молияи давлатӣ дар раванди рушди босуботи инноватсиониву индустриалии Ҷумҳурии Тоҷикистон: маҷмуаи мақолаҳои илмӣ / зери таҳрири умумии д.и.и., проф. И.Р. Иброҳимзода. – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2024. – С. 374-381. – ISBN 978-99985-46-26-4.

[39-M]. Икромӣ, Ф.Н. Масоили ҷанбаҳои институтсионалии назорати давлатии молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромӣ // Маводи семинари илмӣ ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Масоили назариявӣ амалии пардохтҳои гумрукӣ дар раванди ғанигардонии даромадҳои бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», бахшида ба 75-солагии дотсент Ҳикматов С.Ҳ. (Душанбе, 15-уми январӣ соли 2024). – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2024. – С. 335-349. – ISBN 978-99985-41-86-3.

[40-M]. Икромӣ, Ф.Н. Процесс стимулирования инвестиционной активности на предприятиях легкой промышленности [Текст] / Ф.Н. Икромӣ // Материалы республиканского научного семинара по теме «Теоретические и практические вопросы таможенных платежей в процессе обогащения доходов государственного бюджета Республики Таджикистан», посвящённого 75-летию доцента Хикматова С.Х. (Душанбе, 15 января 2024 г.). – Душанбе: Издательство ДМТ, 2024. – С. 311-325. – ISBN 978-99985-41-86-3.

[41-М]. Икромов, Ф.Н. Масъалаи пешниҳоди қарзҳои бонкӣ ба соҳаи саноати Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ф.Ф. Нажмонова, С.М. Шоимардонова // Дар маҷмаа: Маводи конфронси байналмилалӣ илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Саноатикунонии иқтисоди миллӣ: вазъи муосир, муаммоҳо ва тамоюлҳо» (2-юми майи соли 2023). – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2023. – 436 с. – С. 152-156.

[42-М]. Икромов, Ф.Н. Проблемы развития институтов рынка ценных бумаг в Республике Таджикистан [Текст] / Ф.Н. Икромов // В сборнике научных трудов «Национальные экономические системы в контексте формирования глобального экономического пространства» / под общ. ред. д.э.н., проф. З.О. Адамановой. – Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2022. – 628 с. – С.224-227. – УДК: 339.9.012; ББК: 65.5; Н17. – ISBN978-5-907587-02-1.

[43-М]. Икромов, Ф.Н. Механизм регулирования антикризисных мер банков в Республике Таджикистан [Текст] / Ф.Н. Икромов, Н.К. Икромов // В сборнике научных трудов «Национальные экономические системы в контексте формирования глобального экономического пространства» / под общ. ред. д.э.н., проф. З.О. Адамановой. – Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2022. – 628 с. – С. 227-231. – УДК: 339.9.012; ББК: 65.5; Н17. – ISBN 978-5-907587-02-1.

[44-М]. Икромов, Ф.Н. Таҳлили вазъи сармоягузориҳои хориҷӣ ва нақши он дар рушди иқтисодии миллӣ [Матн] / Ф.Н. Икромов, М.Н. Муминзода, С.С. Раҳимзода // Дар маҷмаа: Маводи конфронси ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Механизмҳои молиявӣ қарзии тадқиқи ҳадафҳои стратегии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон». – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2022. – 478 с. – С. 103-117.

[45-М]. Икромов, Ф.Н. Ҷанбаҳои молиявӣ рушди соҳибкорӣ хурду миёна ва нақши он дар рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, С.С. Саидмуртазов, С.С. Раҳимзода // Дар маҷмаа: Маводи конфронси ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Механизмҳои молиявӣ қарзии тадқиқи ҳадафҳои стратегии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон». – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2022. – 478 с. – С. 118-130.

[46-М]. Икромов, Ф.Н. Масъалаҳои назариявӣ амалии бозори суғурта дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, С.С. Саидмуртазов, М.Н. Муминзода // Маҷаллаи «Муҳаққиқи ҷавон»-и Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Душанбе, 2021. – № 2. – С. 98-105.

[47-М]. Икромов, Ф.Н. Самаранокӣ ва нишондиҳандаҳои бозори молиявӣ дар иқтисодиёт [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ҳ.Ш. Шарифзода, С.С. Саидмуртазов // Дар маҷмаа: Маводи конфронси ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Вазъи низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи пандемияи коронавирус COVID – 19». – Кӯлоб: Муассисаи нашриӣ Ирфон», 2021. – 560 с. – С. 342-347. – ISBN 978-99985-52-20-4.

[48-М]. Икромов, Ф.Н. Мукамалгардонӣ рушди суғуртаи давлатӣ иҷтимоӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ҳ.Ш. Шарифзода, С.С. Саидмуртазов // Дар маҷмаа: Маводи конфронси ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалӣ дар мавзӯи «Вазъи низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи пандемияи коронавирус COVID – 19». – Кӯлоб: Муассисаи нашриӣ Ирфон, 2021. – 560 с. – С. 350-355. – ISBN 978-99985-52-20-4.

[49-М]. Икромов, Ф.Н. Ҷанбаҳои назариявии бозори молиявӣ ва моделҳои рушди он дар иқтисодиёт [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ф.Б. Одинаев // Дар маҷмуа: Маводи конфронси ҷумҳуриявии илмию назариявӣ дар мавзуи «Масъалаҳои тақмили механизми молиявӣ қарзии рушди иқтисодиёти миллий». – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2021. – 276 с. – С. 62-67.

[50-М]. Икромов, Ф.Н. Масоили назариявӣ амалии таваррум ва сабабҳои пайдоиши он дар рушди иқтисодиёти миллий [Матн] / Ф.Н. Икромов, Ф.Б. Одинаев // Дар маҷмуа: маводи конфронси ҷумҳуриявии илмию назариявӣ дар мавзуи «Масъалаҳои тақмили механизми молиявӣ қарзии рушди иқтисодиёти миллий». – Душанбе: Матбааи ДМТ, 2021. – 276 с. – С.103-109.

[51-М]. Икромов, Ф.Н. Асосҳои методологӣ ва ташкилнамоии захираҳои қарзии бонкҳои тижоратӣ [Матн] / Ф.Н. Икромов, М. Гулаҳмадов, Ф. Ёров // Маводи конфронси илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзуи «Тақмили муносибатҳои молиявӣ-қарзӣ дар рушди иқтисодиёти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон», 7-уми декабри соли 2020. – Душанбе, 2020. – С. 51-58.

[52-М]. Икромов, Ф.Н. Омилҳои таъсиррасони институтсионалӣ ба ташкили захираҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Ф.Н. Икромов, М. Гулаҳмадов, Ф. Ёров // Маводи конфронси илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзуи «Тақмили муносибатҳои молиявӣ-қарзӣ дар рушди иқтисодиёти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон», 7-уми декабри соли 2020. – Душанбе, 2020. – С. 58-64.

[53-М]. Икромов, Ф.Н. Государственное регулирование инвестиционной деятельности в Республике Таджикистан [Текст] / Ф.Н. Икромов, А. Гоибназаров, Ф. Саидэхсонзода // Материалы республиканской научно-практической конференции на тему: «Налогово-бюджетное регулирование в экономике Республики Таджикистан» / Таджикский национальный университет, Душанбе, 11 мая 2019 г. – Душанбе, 2019. – Ч. 2. – С. 65-72.

Тақризҳо ба автореферати диссертатсия:

1. Тақриз аз ҷониби Шарифов Зариф Раҳмонович - д.и.и., профессори кафедраи бахисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудит дар комплекси агросаноатии Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур:

1. Дар истифодаи мафҳумҳои ҳадафӣ ҳамзамон корбурди истилоҳҳои “суботи молиявӣ” ва “устувории молиявӣ” мушоҳида мегардад, ки аз ҷиҳати методологӣ на ҳамеша ҳаммаъно буда, барои пешгирӣ аз омехтагии категориявӣ зарурати демаркатсияи возеҳтарро ба миён меорад;

2. Дар ҳоле ки стресс-тесткунӣ ҳамчун унсuri марказии тақмил пешниҳод мегардад, дар матни автореферати диссертатсия ҷузъиёти бозтавлидшавандаи тартиб – аз ҷумла мантики интиҳоби сценарияҳо, нишондиҳандаҳои ҳассосият ва меъёрҳои тафсири натиҷаҳо ба дараҷаи кофӣ равшан инъикос нашудааст, ки ин метавонад қобилияти муқоисавӣ ва санҷиши берунаи пешниҳодҳоро маҳдуд намояд;

3. Қисмати институтсионалӣ бо таъкиди зарурати тақмил ва ҳамоҳангсозии механизмҳои танзим пешниҳод мегардад, аммо робитаи қатъӣ миёни осебпазириҳои ташхисшудаи низоми бонкӣ ва самаранокии интизоршавандаи тағйироти ташкилӣ дар матни автореферати диссертатсия бештар дар сатҳи тавсиф боқӣ мемонад.

2. Такриз аз Асрорзода Убайдулло Саттор - д.и.и., профессор, ректори Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон:

1. Беҳтар мешуд, агар муаллиф дар баррасии нақши ниҳодҳои танзимкунанда (Бонки марказӣ, Вазорати молия ва дигар сохторҳо) механизми танзими макропруденсиалиро возеҳ ва равшантар ифода мекард (саҳ. 18).

2. Истифодаи усулҳои моделсозии пешрафта (масалан, стресс-тестинг ё сценарияи макроиктисодӣ) камтар инъикос ёфтааст (саҳ. 40-42).

3. Муаллиф дар саҳ. 51, чадвали 14 оид ба “Дурнамои нишондиҳандаҳои умумии вазъи молиявии ташкилотҳои қарзии молиявӣ то соли 2040” маълумот пешниҳод намудааст. Беҳтар мешуд, агар дурнамои як ё ду бонк ҳамчун мисоли воқеӣ низ нишон дода мешуд.

3. Такризи дигар аз ҷониби Раҳмонзода Зоир Файзалӣ - д.и.и., дотсент, ректори Донишгоҳи технологии Тоҷикистон:

1. Муаллиф дар саҳифаи 14-и автореферат (расми 1) сохтори механизми амалӣ гардидани танзими суботи молиявии макропруденсиалиро дар низоми бонкӣ пешниҳод намудааст. Бо вучуди ин, аз нигоҳи мо, мувофиқи мақсад мебуд, агар дар ин бахш муҳтавои ҳар як зерсохтори пешниҳодшуда ба таври мухтасар шарҳ дода мешуд, то мантиқи ҷаъолияти онҳо равшантар инъикос гардад.

2. Дар чадвали 3 (саҳ. 27) нишондиҳандаҳои вазъи устувории молиявии ташкилотҳои қарзии молиявӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2005–2024 мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Дар баробари ин, ба назари мо, агар муаллиф тамоюли тағйирёбии ин нишондиҳандаҳоро дар робита бо ҳаҷм ва динамикаи маҷмуи маҳсулоти дохилӣ низ бо шарҳи матнӣ таҳлил менамуд, арзиши илмӣ ва таҳлилии бахш боз ҳам баландтар мегардид.

4. Такриз аз ҷониби Досиев Маҳмадшоҳ Назарович - д.и.и., профессори кафедраи идоракунии молияи давлатӣ ва иқтисоди рақамии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

1. Сатҳи методологияи арзёбӣ ва идоракунии хавфҳо дар низоми бонкӣ пурра таҳлил нашудааст (саҳ. 12-15).

2. Дар таҳқиқоти муаллиф меъёрҳои мақбул барои низоми бонкии Тоҷикистон оварда нашудаанд. Маҳз як ё ду меъёрро ёдовар шудан беҳтар мебуд.

3. Раванди ҷамоҳангсозии сиёсати макропруденсиалӣ бо сиёсати монетарӣ ва фискалӣ дар баъзе мавридҳо нокифоя таҳлил шудааст (саҳ. 17).

5. Такриз аз ҷониби Мирзоалиев Абдурашид Абдунабиевич - д.и.и., дотсенти кафедраи менечмент, маркетинг ва иқтисодиёти меҳнати Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон:

1. Дар қисми назариявии автореферат вобаста ба масъалаи мавриди баррасӣ нуктаҳои назари илмӣ олимони зиёди хориҷӣ ва ватанӣ ба таври муносиб инъикос ёфтаанд, аммо мавқеи интиқодии муаллиф нисбат ба ин андешаҳо кам ба мушоҳида мерасад. Ҷамзамон, ихтилофи назар ё мавқеи мустақили муаллиф ба таври равшан зоҳир намегардад;

2. Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи сифати таҳлилу арзёбиҳо, ҷойгир намудани методологияи муайяннамоии вазъи молиявии низоми бонкӣ дар

автореферати диссертатсия тибқи арзёбиҳои Бонки миллии Тоҷикистон мувофиқ ба назар мерасад.

6. Тақриз аз чониби Ҳамдамзода Хурсанд Акбар - д.и.и., муовини ректор оид ба таълими МД «Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав»:

1. Муаллиф метавонист дар автореферати диссертатсия баъзе масъалаҳоро аз ҷумла баҳодиҳии самаранокии фишангҳои алоҳидаи макропруденсиалӣ дар шароити тағйирёбандаи муҳити иқтисодиро бо таҳлили амиқтар пешниҳод намояд.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, қисме аз эродҳо хусусияти тавсиявӣ доранд.

Интиҳоби муқарризони расмӣ бо пешниҳоди комиссияи таҳлилии шурои диссертатсионӣ, инчунин бо мавҷудияти салоҳият ва мавқеи устувор дар доираи таҳқиқи масъалаҳои тақмили механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ, мавҷудияти интишорот дар соҳаи мазкур ва қобилияти баҳодиҳӣ ба аҳаммияти илмӣ назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсӣ барои пешниҳоди тақриз асоснок шудааст.

Интиҳоби муассисаи пешбар бо он асоснок карда шудааст, ки Донишгоҳи славянии Россия ва Тоҷикистон дар самти илми дахлдор шинохташуда буда, қодир аст, ки арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро муайян намояд.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ доктори илмҳои иқтисодӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- **консепсияи илман асоснок** пешниҳод шудааст, ки тақмил ва тақвият додани механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ метавонад бо истифода аз усулҳои таҳлилу арзёбиҳои муосир, моделсозии динамикӣ ва арзёбии омилҳои дохилӣ ва берунии таъсиррасон ба субот, ба баланд гардидани рақобатпазирии муассисаҳои бонкӣ мусоидат менамояд. Ин раванд имконият медиҳад, ки сохторҳои танзимгар тавонанд хавфҳои системавӣ ва таҳдидҳои эҳтимолии макроиқтисодиро пешакӣ муайян намуда, тавассути фишангҳои сиёсати макропруденсиалӣ таъсири онҳоро ба низоми бонкӣ ва вазъи рушди иқтисоди миллӣ коҳиш диҳанд.

- **таърифи муаллифӣ** оид ба истилоҳи «танзими макропруденсиалии суботи молиявӣ дар низоми бонкӣ» ба ду унсурҳои муҳимми илмӣ-назариявӣ ҷудо карда шудааст. Аввалан, муаллиф дар бораи танзими макропруденсиалӣ ҳарф мезанад, ки ҳадафаш коҳиш додани хавфҳои миқёси умумӣ дар низоми молиявӣ мебошад. Ин навъи танзим бо назардошти омилҳои макроиқтисодӣ ба идоракунии хатарҳои системавӣ мусоидат мекунад. Дуюм, суботи молиявӣ ҳамчун шартҳои муҳимми фаъолияти устувори соҳаи бонкдорӣ баромад мекунад. Он муносибатҳоро дар бозори молиявӣ ба таври мутавозин нигоҳ медорад ва аз беназмиҳо ҷилавгирӣ мекунад.

- **муаммоҳои соҳаи ошкор гардидаанд:** 1) иқтидори танзими сиёсати макропруденсиалӣ ҳамчун яке аз механизмҳои барқароркунии пас аз бӯҳрон ҳанӯз пурра истифода нашудааст. Аммо, аллакай маълум аст, ки вазифаҳои бонкҳои марказӣ бояд фарогири ҳамаи ҷанбаҳои макромолиявӣ бошанд, чунки аксарияти онҳо бо сабаби маҳдуд будани ҳадаф ва вазифаҳои механизмҳои

сиёсати пулию қарзӣ ва танзими анъанавии бонкро пурра фаро намегиранд; 2) институтҳои макропруденсиалӣ дар таъмини суботи молиявии низоми бонкӣ бояд нақши муҳим ва ҳалкунанда бозанд, вале нақши босамари онҳо дар низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи зарурӣ эҳсос намегардад; 3) низоми бонкии кишвар барои кам кардани хавфҳои, ки аз бухронҳо, таҳримҳои иқтисодӣ ва вазъи номусоиди сиёсати иқтисодии ҷаҳонӣ ба миён меоянд, ба таъсиси буферҳои сармоявӣ эҳтиёҷ дорад; 4) методологияи ҳисоби меъёрҳои мақбул дар низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо талаботҳои Базели I ва Базели II рост меояд. Яъне, тибқи таҳлилҳои гузаронидашудаи муаллиф, 81% меъёрҳои ҳисобкунӣ дар низоми бонкӣ аз ин ду стандарти кӯҳнаи байналмилалӣ то инҷониб истифода мешавад. Ин рақам дар шароити рушди босуръати меъёрҳои нав ва муосир, аз ҷумла Базели III ва IV, нигаронкунанда мебошад; 5) дар самти бартараф намудани хавфҳои системавӣ дар низоми бонкӣ аз ҷониби бонки марказии ватанӣ таҳия ва татбиқи стресстестҳо ба назар намерасад; 6) сохтори ниҳодҳои танзимкунандаи макропруденсиалӣ барои таъмини устуворӣ ва суботи молиявӣ дар низоми бонкӣ ба такмилдиҳӣ ва таҷдиди назар эҳтиёҷ дорад. Дар сурати амалӣ нагардидани ислоҳот ва таҷдид дар ин самт, дар ояндаи наздик хавфҳои ҷиддӣ барои низоми молиявӣ аз эҳтимол дур нест.

Аҳаммияти назариявии таҳқиқоти мазкур бо он асоснок карда мешавад, ки дар он:

- ***муқаррароти*** асосии қор дар таҳияи методологияи тадқиқот равшан дарҷ гардида, дар он суботи молиявӣ яке аз ҳадафҳои асосии сиёсати макропруденсиалӣ ба ҳисоб меравад. Суботи молиявӣ чараёни фаъолият намудани тамоми шохаҳои низоми молиявӣ бо назардошти кам гардидани ҳаҷми осебпазирӣ буда, метавонад дар муқобили фишорҳо, шокҳо ва хавфҳои дохилӣ ва берунӣ истодагарӣ намояд. Ҳамин тавр, барои таъмин намудани суботи молиявӣ танзими дурусти механизми макропруденсиалӣ дар низоми бонкӣ нақши муҳимми калидӣ дорад.

- ***исбот шудааст***, ки сиёсати макропруденсиалӣ ба рушди иқтисоди миллӣ бевосита таъсир намерасонад, балки таъсири он бештар ғайримустақим буда, асосан, тавассути низоми молиявии кишвар амалӣ мегардад ва ҳуди сиёсати макропруденсиалӣ на ба соҳаҳои истеҳсолӣ ё хизматрасонӣ, балки ба унсурҳо ва зерсохторҳои молиявӣ нигаронида шудааст. Дар натиҷа, таъсири ниҳоии он ба иқтисод тавассути таъсир ба воситаҳои молиявӣ ва ниҳодҳои марбута сурат мегирад. Маҳз ҳамин раванд боис мегардад, ки сиёсати макропруденсиалӣ ҳамчун як фишанги ғайримустақими рушди иқтисодӣ арзёбӣ гардад. Нақши он бештар дар нигоҳ доштани суботи молиявӣ ва идоракунии хавфҳо зоҳир мегардад. Тавассути назорат ва танзими рафтори бозорҳои молиявӣ ин сиёсат муҳити муносибро барои рушди устувори иқтисод фароҳам меорад.

Вобаста ба масъалагузори дар диссертатсия ҷойдошта:

- ***гояи*** асосии қори илмӣ ҷустуҷӯ ва дарёфти *воситаҳои танзимкунандаи макропруденсиалӣ бо мақсади таъмини суботи молиявӣ дар низоми бонкӣ* мебошад, ки барои ин таҳия ва асосноккунии илмии консепсияи такмили сохтори институтҳои макропруденсиалӣ муҳим аст. Албатта, нақши институтҳои макропруденсиалӣ дар таъмини суботи молиявии низоми бонкӣ

ниҳоят муҳим ва ҳалқунанда мебошад. Ин институтҳо бо роҳандозии сиёсат ва тадбирҳои зарурӣ барои пешгирии хавфҳои системавӣ ва нигоҳ доштани устувории молиявӣ саҳми назаррас мегузоранд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, институтҳое, ки масъулияти таъмин намудани суботи молиявии низоми бонкӣ ба дӯши онҳо гузошта шудааст, ба ду гурӯҳи асосӣ тақсим мешаванд. Гурӯҳи аввалро институтҳои дохилии Бонки миллии Тоҷикистон ташкил медиҳанд, ки ба он Кумитаи суботи молиявӣ ва Кумитаи сиёсати пулиро қарзӣ шомил мебошанд. Гурӯҳи дуюмро институти дастаҷамъонаи сатҳи ҳукуматӣ ташкил медиҳад, ки онро Шурои миллии суботи молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон намоёндагӣ мекунад.

- **самтҳо ва моделҳои** танзими макропруденсиалӣ ва механизми фаъолияти онҳо **ошкор ва асоснок шудаанд:** а) таҳкими пойгоҳи қонунгузории милли дар самти фаъолияти бонкӣ; б) таҳлили хавфҳо, мониторинги фаврӣ ва татбиқи сиёсати зиддисиклии макропруденсиалӣ дар низоми бонкӣ бо мақсади таъмини суботи молиявӣ; в) муқаррар намудани меъёрҳои мақбул барои бонкҳо дар шароити бӯҳрон ва таҳримҳои иқтисодии байналмилалӣ; г) мониторинги қобилияти пардохтпазирии ташкилотҳои қарзӣ; д) ҷорӣ намудани меъёрҳои мақбули муносиб барои бонкҳои низомсоз.

- **омӯхта шудаанд:** 1) назарияҳои илмӣ дар бораи механизми танзими макропруденсиалӣ ва суботи молиявӣ дар низоми бонкӣ; 2) механизмҳо, воситаҳо ва нақши сиёсати макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ дар таъмини рушди устувори иқтисоди милли; 3) таҷрибаи кишварҳои хориҷӣ дар самти танзими институтсионалии макропруденсиалӣ ва имкониятҳои татбиқи онҳо дар низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

- **методикаи** гуногуни тадқиқоти илмӣ, аз ҷумла таҳаввулотӣ, институтсионалӣ, таҳлили комплексӣ, мантиқӣ, абстраксияи илмӣ, таҳлили муқоисавӣ, таҳлилҳои омӯрӣ ва иқтисодӣ-омӯрӣ, инчунин системавӣ истифода шудаанд. Истифодаи ин методҳо имконият фароҳам оварданд, ки нақши механизми танзими макропруденсиалӣ дар таъмини суботи молиявии низоми бонкӣ, инчунин тамоюлҳо ва хусусиятҳои рушди он бо назардошти хавфҳои системавӣ аниқ карда шуданд.

Аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи докталаби дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки:

- **тавсияҳои методӣ ва амалии** таҳиякардаи муаллиф дар раванди тадриси фанҳои «Фаъолияти бонкӣ», «Идоракунии хавфҳои бонкӣ», «Танзим ва назорати бонкӣ», «Ташкили фаъолияти бонкҳои марказӣ», «Низоми бонкии ҷаҳонӣ», «Танзими молияи давлатӣ», «Фаъолияти ниҳодҳои молиявиро қарзии байналхалқӣ», «Идоракунии қарзи давлатӣ», «Назорати молияи давлатӣ», «Беҳатарии молиявӣ», «Бозори молиявӣ» ва дигар маводи илмӣ-амалӣ дар кафедраи молия ва суғуртаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мавриди истифода қарор гирифтаанд (**санади татбиқи натиҷаҳо аз 22.08.2025 с., №330-1/дс**). Ҳамзамон, тавсияҳои асосноки муаллиф дар амалия, дар фаъолияти Бонки миллии Тоҷикистон (**санади татбиқ аз 27.08.2025 с., № 02.2-226/3376**), Муассисаи давлатии «Маркази тақмили ихтисоси кормандони мақомоти молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон»-и Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон

(санади татбиқ аз 29.07.2025 с., №20), Ассотсиатсияи бонкҳои Тоҷикистон (санади татбиқ аз 25.08.2025 с., №01/92-01) мавриди истифода қарор гирифтаанд.

- **модел-алгоритми** таҳлили пайдарҳамии нишондиҳандаҳои вазъи молиявӣ дар низоми бонкӣ занҷираи мантиқии «ниҳодҳо - бонкҳо - меъёрҳо - арзёбӣ - оптимизатсия»-ро инъикос мекунад, ки имконият медиҳад як қатор муаммоҳо ва мушкилот дар роҳи таъмини суботи молиявии бонкҳо ошкор гардад, ки минбаъд барои ташкили танзими самаранок ба назар гирифта мешавад.

- **равишҳои меҳварӣ** дар доираи мафҳуми «Танзими макропруденсиалӣ» ва «Суботи молиявии бонкҳо» **асоснок карда шудаанд**: а) равиши ташкилӣ; б) равиши маъмурию фармонравой; в) низоми танзими давлатӣ; г) афзорҳои таъминоти иттилоотӣ таҳлилӣ. Мафҳуми мазкур якчанд унсурҳои муҳимро дар бар мегирад: а) механизми паҳнгардӣ интиқоли иттилоот, сохтори ташкилӣ; б) заминаҳои меъёрии ҳуқуқӣ; в) таъсису тақмили институтҳо. Дар маҷмӯъ, равишҳои мазкур ба дарки беҳтари он, ки низоми бонкӣ чӣ тавр амал мекунад ва кадом институтҳо ва механизмҳо бояд барои танзим ва рушди самаранокӣ он таъсис ва тақмил дода шаванд, мусоидат мекунад.

- **пешниҳод шудааст**, барои кам кардани хавфҳои системавӣ дар ҳолатҳои ногувори макроиқтисодӣ дар амалия ду намуди буфери сармоявӣ тавсия мегардад, ки яке буфери сармояи захиравӣ ва дигаре буфери контрсиклии сармоя мебошад. Ҳадафи ин буферҳо ин аст, ки сатҳи зарурии сармояро бо маҳдуд кардани тақсими ғоида таъмин мекунад. Буфери сармояи захиравӣ барои пешгирии талафот дар давраи бӯҳрони иқтисодӣ буда, бонкҳоро дар чунин ҳолатҳо мустаҳкам нигоҳ медорад. Буфери контрсиклии сармоя барои кам кардани ғайриқарзидории бонкҳо истифода мешавад.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки:

- **назарияи** таҳқиқот ба методологияи таҳлили институтсионалӣ, яъне ба равише така мекунад, ки ба омӯзиши равандҳои иқтисодӣ аз нуқтаи назари институтҳо - қоидаҳо, меъёрҳо ва ташкилотҳое, ки ғайриқарзидоро ташаққул медиҳанд, имкон дода, ҳамзамон назарияҳои илмӣ олимони ватанӣ ва хориҷӣ дар робита ба масъалаҳои таъмини суботи молиявии низоми бонкӣ истифода шудаанд.

- **равиши илмӣ** исбот карда шудааст, ки ҳангоми тадқиқи хавфи системавӣ дар доираи механизми танзими макропруденсиалӣ дигар намудҳои хавфҳо, аз қабилҳои хавфҳои қарзӣ, хавфи амалиётӣ, хавфи бозорگیرӣ (ликвиднокӣ), хавфи бозорӣ ва ғайраҳоро бояд дар низоми ғайриқарзидоро бонкӣ ба инобат гирифтани бамаврид аст.

- **усулҳои** таҳлили маҷмӯӣ ва диалектикӣ, аз ҷумла усулҳои иқтисодӣ-риёзӣ, таҳлили муқоисавӣ, усули баҳодиҳии экспертӣ, пешгӯӣ, усулҳои индуксия ва дедуксия истифода шудаанд.

- **муайян карда шуд**, ки натиҷаҳои сифатӣ ва миқдории таҳқиқот тавассути манбаъҳои муътамади назариявӣ ва амалӣ таъйид гардида, истинод ба адабиёти иқтисодгардида бо риояи муқаррароти мавҷуда сурат гирифтааст. Диссертатсия ва автореферат аз санҷиши асолати илмӣ гузашта, маълумотнома аз барномаи “Антиплагиат” сароҳатан сатҳи онро 88,66% ва 93,77% нишон додааст.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот:
1) Муаллифи кори илмӣ бо мақсади иҷрои пурраи нақшаи диссертатсия дар ҳамаи давраҳои таҳқиқот, аз ҷумла дар интиҳобу асосноккунии мавзӯ, инъикоси мубраияти он, шарҳи ҳадафҳо ва вазифаҳои таҳқиқот бевосита иштирок кардааст; 2) Саҳми унвонҷӯ дар таҳия ва пешниҳоди муқаррароти назариявӣ оид ба тақмили механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ ҳам дар назария, методология ва ҳам дар амалия равшан ба назар мерасад; 3) дар омода намудани 53 маводи илмӣ, аз он ҷумла 28-адад мақолаи илмӣ дар нашрияҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаи омӯхташуда иборат аст.

Шурои диссертатсионӣ ба хулоса омад, ки таҳқиқоти диссертатсионии Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин дар мавзӯи: «Тақмили механизми танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ: назария, методология, амалия» барои дарёфти дараҷаи доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз, кори мустақилона анҷомшудаи илмӣ ва таҳассусӣ маҳсуб ёфта, дорои мубраиӣ, навгониҳои илмӣ ва аҳамияти назариявӣю амалӣ мебошад ва дар таҳкими асосҳои назариявӣю методии тақмили танзими макропруденсиалии суботи молиявии низоми бонкӣ саҳм гузошта, имкон медиҳад, ки масоили ҳалталаби соҳа ҳаллу ҷасл гарданд. Диссертатсия ба бандҳои 10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.5, 10.7, 10.12, 10.16 ва 10.18 -и Шиносномаи ихтисосҳои илмӣи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз мувофиқат мекунад.

Дар маҷлиси Шурои диссертатсионии 6D.KOA-014 аз санаи 27.03.2026 қарори сазовор дониستاني Иқромӣ Фазлиддин Нуриддин ба дарёфти дараҷаи илмӣи доктори илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ 16 нафар иштирок доштанд, аз ҷумла бо ҳуқуқи овоздиҳӣ - 15 нафар. Мутахассисон аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда - 5 нафар. Аз 15 нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, ки дар ҷаласа иштирок доштанд, овоз доданд: ба тарафдории додани дараҷаи илмӣи доктори илмҳои иқтисодӣ: «Тарафдор» – 15 нафар, «Муқобил» – нест, «Бетараф» – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

**Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор**

Факеров Ҳ.Н.

**Котиби илмӣи шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои иқтисодӣ**

Убайдуллоев Ф.К.

27 марти соли 2026